

Berkesi Balázs – Kiss Dávid:

TITKOS HAGYOMÁNYOK – A KÜLÖNLEGES MŰVELETI ERŐK CSAPATHAGYOMÁNYAINAK MEGŐRZÉSE MAGYARORSZÁGON

ÖSSZEFOGLALÓ: A hagyományőrzés – különösen a katonai hagyományőrzés – a 20. század második felében indult virágzásnak mind a tengerentúlon, mind pedig az állampárt által támogatott témákban a keleti blokkban.¹ Ezek a témák többnyire a 19. és a 20. század nagy forradalmaihoz, háborúihoz kötődtek, ám hamarosan utat találtak korábbi és kisebb horderejű konfliktusok is a hagyományőrzés világába.² Magyarországon a 2000-es évektől a katonai hagyományőrzés nagy népszerűsége tette szert, és a paletta jócskán kibővült.³

A szerzők tanulmányukban arra a kérdésre keresik a választ – bemutatva egy a különleges erők történetével foglalkozó hagyományőrző egyesület tevékenységét –, hogy milyen nehézségeket jelent a speciális egységek világának ismertetése, igényel-e ez a terület a megszokott kutatómunkától eltérő metodikát, illetve hogyan illeszthető be a különleges erők hagyományainak megőrzése és bemutatása a jogutód alakulatok életébe.

KULCSSZAVAK: katonai hagyományőrzés, különleges erők, kutatási módszerek és eszközök, együttműködés a jogutódokkal, Különleges Kadét Program

A SZERZŐKRŐL:

- Berkesi Balázs katonai hagyományőrző (Magyar Különleges Erők Hagyományőrző Egyesület)
- Kiss Dávid katonai hagyományőrző (Magyar Különleges Erők Hagyományőrző Egyesület)

BEVEZETÉS

A katonai hagyományőrzés egyidős a hadviseléssel. Az őskori barlangrajzok nagy győzelmek rituális újrajátzását, továbbadását segítették elő.⁴ Az ókorban a gladiátorjátékok és a különféle harci táncok váltak a hadi tradíciók bemutatásának eszközévé, a középkorban pedig a színielőadások adtak teret a csaták és a hősök bemutatásának.⁵ Fontos kiemelni, hogy a fegyveres erők díszelgő alakulatai, lovas vagy gyalogos díszegységei világszerte az adott nemzet katonai hagyományainak reprezentánsai, ám jelen tanulmány szempontjából nem tekinthetők katonai hagyományőrzőknek, sokkal inkább hagyományt őrző katonáknak.⁶

¹ Tóth 2018, 146.

² Uo.

³ Gál 2001, 23.

⁴ Hegedüs 2023, 75.

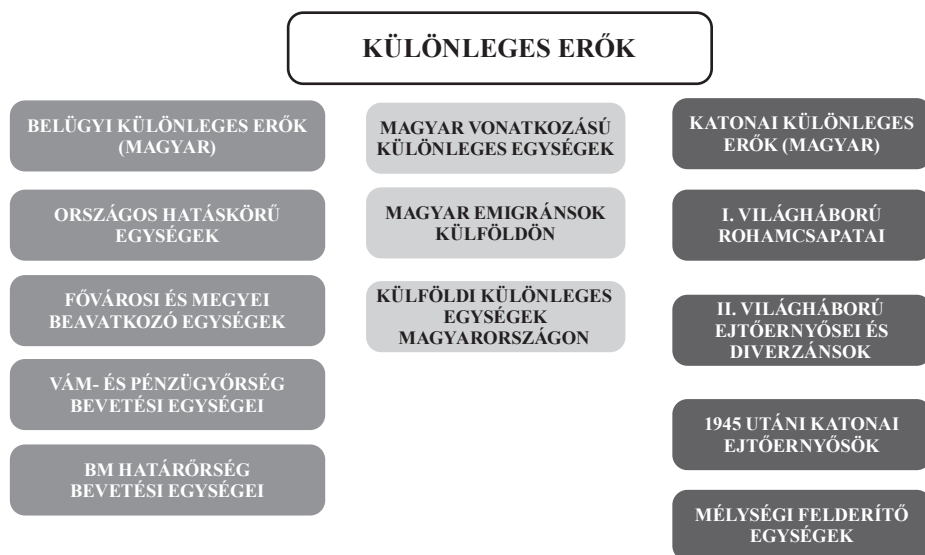
⁵ Tóth 2018, 143.

⁶ Uo. 142.

Különleges művelleti egységnek tekinti a tanulmány mindazokat a katonai, rendvédelmi keretek közt szervezett egységeket, melyeket különleges, más erőkkkel nem vagy csak észszerűtlenül nagy áldozatok árán végrehajtható feladatokra önkéntes jelentkezés után kényszerítettek fel, és speciális fegyverzettel, felszereléssel vetettek be.⁷

Fontos kiemelni, hogy a különleges erők fejlődéstörténetéhez köthető politikai, katonai átszervezések, rendszer- és szemléletváltások nehézzé, szinte lehetetlenné teszik azt, hogy mai definíciós keretek közt értelmezzük korábbi korok különleges egységeit, ám sokat segít az, hogy a ma aktív szervezetek mely alakulatokat tekintik jogelődjeiknek, valamint az, hogy mely szervezetekből fejlődtek ki a mai egységek.⁸

A tanulmány tekintetében a hazai különleges erőknek a hagyományörzés szempontjából releváns egységeit az 1. ábra mutatja be.

1. ábra A hagyományörzés szempontjából releváns különleges egységek lebontása

A KÜLÖNLEGES ERŐK HAGYOMÁNYÖRZŐI MAGYARORSZÁGON

A témával 2013-ig egyetlen szervezett hagyományörző csoport sem foglalkozott mélyebben Magyarországon. Ezen változtatott az „MN–MH Ejtőernyős–Felderítő Katonai Hagományörző Baráti Kör” megalakulása, mely célul tűzte ki a Magyar Néphadsereg és a Magyar Honvédség ejtőernyős, mélységi felderítőalakulataiban 1949–1994 közt szolgáló katonák felszerelése, fegyverzete, kiképzése egyes elemeinek bemutatását.⁹

Fontos megemlíteni, hogy számos bajtársi és tudományos társaság foglalkozik Magyarországon évtizedek óta a szakterület vonatkozó kérdéseivel. Ilyen például a Felderítő Társasága¹⁰ és a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége.¹¹ Ám ezek a szerveződések első-

⁷ Völgyi 2017, 65–66.

⁸ Uo. 65. VV

⁹ SFBlogger 2017a.

¹⁰ Tömösváry 2006, 8.

¹¹ Magyar Ejtőernyősök...

sorban veteráncsoportok, melyek egybefogják a területen egykor szolgáló katonákat, tudományos, ismeretterjesztő és szabadidős programokat szerveznek a tagság számára.

Ezzel szemben a Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület fő feladata a hazai különleges műveleti egységek 1916–2005 közti történetének kutatása, feltárása, bemutatása, együttműködésben több érintett szervezettel. A nonprofit, önkéntes alapon szerveződő hagyományörző egyesület által megjelenített katonai különleges erők körébe tartoznak az 1915-ben, az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregében felállított vadászkülönítményektől kezdve a második világháború idején bevetett magyar ejtőernyős- és diverzánsegységek, az 1945 után felállított ejtőernyős-zászlóalj, valamint az önálló mélységi felderítő csapat-egységek és -alegységek.

1. kép A Magyar Különleges Erők Katonai Hagyományörző Egyesület hagyományörzői a Ludovika Fesztiválon, bemutatta az első és a második világháború, valamint a hidegháború magyar különleges műveleti egységeit

A rendvédelem terén az egyesület megkülönböztet országos hatáskörű, fővárosi, illetve megyei hatáskörű, a határőrséghez, valamint a vám- és pénzügyőrséghez tartozó bevetési egységeket, melyeknek történeti fejlődésének kutatása és reprezentációja jelen tanulmány lezárásakor is folyik.¹²

A harmadik, unikális csoportot a külföldi különleges egységekben szolgáló magyar származású személyek életútjának feltérképezése, illetve a külföldi fegyveres erők soraiban működő, de Magyarországon is bevetett különleges műveleti egységek jelentik. Ennek a területnek a kutatása döntően a második világháború időszakát öleli fel, de foglalkozik a hidegháború konfliktusaival, például a koreai és a vietnámi háborúval is.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület a történettudománytól kölcsönzött módszerekkel folytatja kutatómunkáját. Az elsődleges forrást a szakirodalom vizsgálata jelenti, ami egyaránt jelent hazai és külföldi publikációkat. Ezek lehetnek szaktörténeti monográfiák, ismeretterjesztő kiadványok vagy tudományos folyóiratokban megjelent cikkek is.

¹² Kiss 2024a.

Ez a vizsgálat segít átfogó képet kapni az adott korszakban, közegben működő különleges egységről, ami szilárd alapot biztosít a további kutatómunkához.

Fontos elemet jelent a kutatási fázisban a levéltárak látogatása, ahol korabeli dokumentumokon keresztül tárhatók fel olyan kérdéskörök, mint az egyenruhák, felszerelések viselettörténete, az alkalmazott fegyverzeti anyag technikai paraméterei. Sok esetben – amikor a központi levéltári adatbázisok nem állnak rendelkezésre –, segítséget jelent az egyesület tagjai által gyűjtött korabeli dokumentumok megismerése is, illetve a más gyűjtők, kutatók által feltárt és közreadott tudásanyag.

Kiemelten fontos a korabeli médiumok, fotó- és mozgóképi filmes anyagok tanulmányozása, ami betekintést nyújt az egyenruházati, felszerelési és fegyverzeti elemek hiteles viselésébe.¹³

Az interjúk és visszaemlékezések szubjektív, ám pótolhatatlan lenyomatai a korszaknak, a szociokulturális közegnek, a különleges egységek tagjai által kapott kiképzésnek, a bevételeknek és az egységek saját belső rituáléinak, működésének, és bemutatásuk hitelesebbé teszi az interpretációt. Éppen ezért az egyesület kiemelt fontosságot tulajdonít a különleges erők tagjaival készített interjúk rögzítésének és felhasználásának is.¹⁴

A hagyományörzés területén unikális helyzetet jelent az egyesület által bemutatott idővonal jelentős része kapcsán, hogy élnek még azok a veteránok, akik készek aktívan részt venni a kutatómunkában, személyes tapasztalataikat megosztani a tagsággal. Jelen dolgozat lezárásakor számos mélységi felderítő- vagy rendőrségi terrorelhárító veterán segíti az egyesület munkáját nem csupán tanácsokkal, de aktív közreműködéssel is.¹⁵

SPECIÁLIS FELKÉSZÍTÉS

A Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület deklarálta, semmilyen formában nem végez katonai kiképzést vagy felkészítést, nem célja a fegyveres erőkkel párhuzamosan működő paramilitáris szervezet létrehozása.

Mindemellett az egyesület a működése során élményalapú foglalkozások keretében betekintést enged tagjai számára olyan speciális területekre, mint a katonai teljesítménytúrák,¹⁶ a kézfegyverek fejlődéstörténete,¹⁷ az egyenruha-történet, az élménylövészet vagy épp a harctéri elsősegélynyújtás, bűvárkodás¹⁸ és ejtőernyőzés.¹⁹

A foglalkozások során a hangsúlyt nem a katonai szintű tudás elsajátítása kapja, sokkal inkább az élményalapú ismeret- és tapasztalatszerzés, ami lehetőséget ad arra, hogy az egyesület hagyományörzői a rendezvények során saját tapasztalataikról is beszélhessenek. Az élményalapú foglalkozások megkönnyítik a kommunikációt azokkal a látogatókkal, érdeklődőkkel is, akik maguk is szolgáltak különleges egységekben, szigorúbb, katonai keretek közt tettek szert hasonló tudásra.

¹³ Kiss 2024b, 267–296.

¹⁴ SFBlogger 2019a.

¹⁵ SFBlogger 2018a.

¹⁶ Az egyesület tagjai a debreceni Bocskai Portyán, a budapesti Hadik András Túrán, valamint a tatai Szent László Meneten vettek részt korabeli egyenruhában, felszereléssel, fegyverzettel.

¹⁷ SFBlogger 2019b.

¹⁸ SFBlogger 2019c.

¹⁹ SFBlogger 2021.

A felsorolt tevékenységekben az egyesületet segítik azok a szervezetek, melyek az adott a tevékenységekkel hivatásszerűen foglalkoznak – minősített oktatók felügyeletével. Ilyen szervezet például a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, a Gödöllői Tanuszoda, a C96 Lövész Sportegyesület, az MH Kiss József 86. Helikopterandár vagy épp a lengyel 1. Számú Harci Ejtőernyős Iskola (1. Szkoła Bojowego Spadochroniarstwa).

Ez utóbbi szervezetnek kiemelkedő szerepe volt az élményalapú foglalkozások sikerében a 2025. augusztus 9–11. közt végrehajtott katonai ejtőernyős-kurzusnál is. A képzésen a hallgatók elsajátították az amerikai különleges erők részére kifejlesztett MC–6 (SF–10A) körkupalás deszanternyők, valamint a lengyel SZNERO–1 AAD mentőernyők biztonságos és szakszerű kezelését, majd három bekötött rendszerű ejtőernyős ugrást hajtottak végre 800 m magasságból, Antonov An–2 típusú szállító repülőgépekből a Bledow-sivatagban kijelölt ugrózónában. Itt az egyesület három tagja szerzett katonai ejtőernyős-képesítést.²⁰

Az élményalapú foglalkozásokat nyújtó, az egyesület által életre hívott Különleges Kadét Program célközönségét, a Honvéd Kadét Programban részt vevő középiskolások mellett a fegyveres erők veteránjai, a fegyveres erők jelenleg aktív tagjai, valamint az érdeklődő katonai hagyományőrök jelentik.²¹ A leírt program gyakorlati megvalósulása kapcsán le-szűrt tanulságokat a továbbiakban részletezzük.

A HAGYOMÁNYŐRZÉS MEGNYILVÁNULÁSI FORMÁI, MÓDSZEREI

Az egyesület a hagyományőrző tevékenységét elsődlegesen statikus kiállítások keretében fejt ki. Ezek során az egyesület kültéren sátorban, beltéren pedig a szervezők által biztosított kiállítási területen, asztalokon, bábukon és tárlókban mutatja be a gyűjteményébe tartozó egyenruhákat, felszereléseket, fegyverzetet, egyéb relikviákat. A katonai különleges erők tekintetében a hagyományőrzők a korabeli egyenruhákat, felszereléseket viselik is, míg a rendvédelmi és a belügyi bevetési egységek kapcsán a gyűjteményi anyagot muzeológiai alapelvek szerint állítják ki.

A kettősség oka maga is kettős, hiszen míg egyrészt a magyar katonai különleges egységek egyenruhái kereskedelmi forgalomban elérhető vagy másolatként elkészíthető darabok, addig a rendőri, vám- és pénzügyőr, illetve határőr bevetési egységek esetében az egységek viszonylag kis méretéből adódóan²² ez nem megoldható. A másik elemet a veteránok érzékenysége jelenti, amire a későbbiekben részletesen kitérünk majd.

A statikus kiállítások mellett az egyesület időszaki kiállításokat is szervez. Ezek közül az első a *Csend harcosai* címen a Pákozdi Katonai Emlékparkban mutatta be a mélységi felderítés feladatrendszerét, együttműködésben a Honvédség és Társadalom Baráti Körrel, míg a második *Terror – Merényletek, túszedráma és terrorelhárítás Magyarországon* címmel valósult meg a Terrorelhárítási Központtal és a Készenléti Rendőrség Rendőrmúzeummal együttműködésben.²³ Az időszaki kiállítások kiváló lehetőséget adnak arra, hogy az egyesület, melynek jelen dolgozat lezárásáig nincsen önálló kiállítóhelye, bemutathassa gyűjteménye ritkán látható, sérülékenyebb vagy nehezen mozgatható elemeit.

²⁰ 1. Szkoła Bojowego Spadochroniarstwa...

²¹ Előadás... 2025.

²² A legnagyobb, a hagyományőrző tevékenység fókuszában lévő rendőri terrorelhárító egység mérete 120 fő, míg katonai tekintetben zászlóaljméretű, több száz fős kötelékeket kutat az egyesület.

²³ Kiss 2024c.

2. kép A Magyar Különleges Erők Hagyományőrző Egyesület tagjának tárlatvezetése a „Terror – Merényletek, tüszdrámák és terrorelhárítás Magyarországon” című időszaki kiállításon

A dinamikus bemutatók a különleges erők története során végzett harctevékenység vagy kiképzési elemek demonstratív bemutatását foglalják magukban, együttműködésben más hagyományőrző szervezetekkel, koreografált csatarekonstrukciók, úgynevezett „hadijátékok” során, vagy önállóan. Ennek keretében a különleges erők hagyományőrzői közelharc-bemutatót, őrsem hangtalan elnémításának módozatait, zárt kötelékben végzett harctevékenységet, aknatelepítést és -mentesítést, vagy épp ejtőernyő-lobbantást hajtanak végre úgy, hogy a földön, a talaj menti szél segítségével nyitják ki a gyűjteményhez tartozó ejtőernyő-kupolákat.

A látványos bemutatókat az egyesület tagjainak kommentárja teszi közérthetővé és informatívvá, így a szórakoztatás mellett azok edukációs elemként is jól alkalmazhatók.

Az egyesület – tekintettel arra, hogy több tagja is aktív a tudományos életben mint kutató vagy egyetemi hallgató –, részt vesz tudományos előadások, konferenciák során a különleges erők történetének tudományos igényű feltárásában is. Ezek az előadások a hagyományok megőrzése mellett a tudományos eszmecsere terepeként is szolgálnak, valamint nagyban elősegítik a hagyományőrző egyesület elfogadását a tudományos körökben is. Ilyen előadások voltak: a százéves magyar katonai ejtőernyőzés kapcsán az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) 2018-ban szervezett konferencia,²⁴ az ELTE BTK Hadtörténeti Műhely keretében megtartott több előadás, valamint az egyesület és a Pákozdi Katonai Emlékpark által a Felderítők Napján szervezett ismeretterjesztő előadás-sorozat is.²⁵

Az oktatás és az ismeretterjesztés jegyében az egyesület – iskolák felkérésére – élő történelemórákkal mutatja be a tantervhez szorosan illeszkedő témákat. Az iskolai tanórák 45 perces időtartamára optimalizált előadásokon az egyesület tagjai nemcsak a különleges erők történetét, hanem azok felszerelését és fegyverzetét is közel hozzák a diákokhoz, akik kézbe vehetik, megsejmlélhetik az eszközöket. Ez a múzeumpedagógiai alapú szemlélet egyaránt segíti a téma népszerűsítését és az edukációt.

Az egyesület tagjai a kegyeleti feladatok terén is unikális szerepet töltenek be, együttműködésben a Magyar Honvédség Különleges Műveleti Parancsnokságával. Közel egy évtizedes múltra visszatekintve látnak el az egyesület egyenruhás hagyományőrzői díszőri feladatokat az alakulat által Szolnokon szervezett ejtőernyős napon az Ejtőernyős Emlékfalnál. Ennek keretében az egyesület tagjai statikus kiállítással, valamint felkérés alapján csapattörténeti előadással is készülnek a nívós eseményre.²⁶ A civil szervezet emellett – felelevenítve egy

²⁴ SFBlogger 2018b.

²⁵ Évadzáró... 2024.

²⁶ SFBlogger 2018c.

hazai, 1942-es ejtőernyős tradíciót – minden évben egész napos hagyományőrző díszőrséget ad halottak napján egy kiválasztott, hősi halált halt vagy kiemelkedő életúttal rendelkező ejtőernyős, mélységi felderítőkatona sírjánál, ezzel felhívja a figyelmet az elhunytára.²⁷

Mindezek ellenére az egyesület tagjai azt tapasztalták, hogy a különleges műveleti hagyományok feltárása és megőrzése során számos akadályba ütköznek.

A HÉT AKADÁLY

A különleges erőkkel foglalkozó hagyományőröket – ahogy a téma kutatóit és a terület iránt érdeklődő laikusokat is – számos akadály hátráltatja kíváncsiságuk kielégítése során. Ezeket az akadályokat hét kategóriába soroltuk.

A titkosság

A különleges műveleti egységek tevékenységének nagy része, alaprendeltetésüknél fogva, titokvédelmi minősítés alá esik. Ez a tény, valamint az a jellegzetes elittudat, ami a kemény, hosszan tartó kiképzést sikeresen teljesítő, különleges feladatokra alkalmassá tett, a feladatkörre önként jelentkező rendőrök, katonák, határőrök, vám- és pénzügyőrök zárt bevetési egységeiben természetesnek számít, misztikus ködként veszi körül a különleges egységeket mindenhol a világon. Ez a titkzatosság, a kívülállók kirekesztése, az összezárás, a bajtársi tudat az, ami a hagyományőrök számára megnehezíti a hozzáférést a visszaemlékezésekhez, élettörténetekhez, személyes tapasztalatokhoz.

A minősített források

A különleges erők hagyományőröi által kutatott témához kapcsolódó számos irat esett és esik ma is titkosítás alá. Éppen ezért a hagyományőröknek, a téma kutatóinak fokozott körültekintéssel kell eljárniuk. Ez azt is jelenti, hogy a tanulási, kutatási folyamat soha nem ér véget, egy korábban megismert tényt bármikor felülírhat egy újonnan felszínre kerülő adat. A hitelesség ezen a területen épp olyan fontos, mint bármely más történelmi megjelenítés kapcsán.

A kevés veterán

A hidegháború idején alakult hazai különleges műveleti egységek kis létszámú, 8–12 fős, magasan képzett katonai vagy rendvédelmi alegységekből álltak. Így pár százra, legfeljebb pár ezerre tehető azoknak a száma, akik valamilyen különleges egységben szolgáltak. Az idő előrehaladtával, akárcsak az első és a második világháború veteránjai, ők is eltávoznak, így egyre kevesebben tudják megosztani emlékeiket, élményeiket a hagyományőrökkel. Ez a helyzet magával hozza más források felértékelődését, melyek azonban nem feltétlenül térnek ki olyan, a hagyományőrök számára fontos részletekre, mint a felszerelés viselése, a belső szokások, a szleng vagy akár a szociális élet jellegzetességei. Így kiemelt fontossággal bír a veteránokkal készített interjúk rögzítése, melyeket az egyesület a későbbiekben adatbázisba rendezve hasznosítani tud.

²⁷ SFBlogger 2017b.

A bizalmatlanság

Az előző ponthoz szorosan kapcsolódik a különleges egységek veteránjainak zárkózottsága, bizalmatlansága is. Ezek az emberek titkos vagy szigorúan titkos minősítésű feladatok elvégzésére kaptak kiképzést, ilyen műveletekben vettek részt. A képzésük, felszerelésük, eszközeik részletei szolgálati és/vagy államtitok tárgyát képezték. Ez a titkosság a veteránok közlékenysége kapcsán is tetten érhető, így a veteránoktól érkező adatok kapcsán nem csupán a visszaemlékezéseknél megszokott forráskritikára van szükség, de egyben az interjúk rögzítése során is kiemelten fontos annak hangsúlyozása, hogy a közreadott információk a történelem jobb megértését, a nyilatkozó munkájának elismerését is szolgálják. Kiemelten fontos továbbá a letisztázott leíratok bemutatása a veteránoknak, mivel ilyenkor számos esetben további emlékek, kiegészítések törnek felszínre, melyek a további kutatás kapcsán hasznosíthatók.

A kevés és hiányos szakirodalom

A különleges erők történeti szakirodalma kettős képet mutat. Az ismeretterjesztő, szórakoztató kiadványok mellett elérhetők a tudományos igényű megírt publikációk és monográfiák is, viszont ezek zömmel a katonai különleges erőkkel foglalkozó anyagok. Egyes témák, mint például az első világháború rohamcsapatainak története kapcsán a megfelelő minőségű szakirodalom angol, lengyel vagy német nyelven érhető el, így a nyelvismeret a terület kutatásának elengedhetetlen eleme.

A rendvédelem területén dolgozó különleges bevetési egységek történetével kevés, zömmel a szórakoztató, ismeretterjesztő irodalom körébe tartozó kiadvány foglalkozik. A téma jelenleg is tartó tudományos feldolgozásában az egyesület tagsága is aktívan részt vesz, tudományos konferenciákon és a Magyar Tudományos Akadémia által is jegyzett szakmai folyóiratokban közölt publikációkkal is.

A szakirodalom hiányát sokszor a veteránok pótolják saját személyes iratállományuk rendelkezésre bocsátásával, így juttatva egyedülálló forrásokhoz az egyesületet és annak kutató tagjait is.

Mindezek alapján elmondható, hogy a hazai különleges erők történetének feldolgozása most is folyamatban van, ebben a tekintetben a hagyományőrzők munkája becsatornázható a tudományos életbe is.

A szemlélők tévedése

A különleges erők hagyományőrzői számára visszatérő kihívást jelent a rendezvények látogatóinak visszatérő kérdése: „ti nem is vagytok katonák?” Az évtizedekkel korábban kivont egyenruházat és felszerelés sokak számára ismerős, a rendezvénylátogatóktól nem várható el az, hogy naprakészek legyenek a Magyar Honvédség és a fegyveres társszervek aktuális egyenruháit és felszereléseit illetően, ám ezek az érdeklődő mondatok kiváló lehetőséget jelentenek az edukálásra is.

Fontos alapvetés, hogy bár az egyesület tagjainak – a hitelesség érdekében – katonai hagyományőrzőként történelmi egyenruhákat viselve tartaniuk kell magukat a fegyveres erőknél elfogadott érintkezési formákhoz, ez nem teszi őket katonává vagy terrorelhárítóvá. Ennek érdekében az ilyen, vázolt félreértéseket minél előbb el kell oszlatni, melynek során alkalom kínálkozik arra is, hogy a hagyományőrző bemutassa az általa megjelenített történelmi korszak katonapolitikai, hadtörténelmi összefüggéseit, bevonja a látogatót a diskurzusba.

A hagyományörzők felelőssége az is, hogy hidat képezzenek a veteránok, a különleges erők jelenleg is szolgáló tagjai, valamint a társadalom között a történelmi interpretáció szerteágazó eszközparkjának és bevett módszertanának segítségével.

A rendezvényszervezők tévedése

A másik jellegzetes hibát azok a rendezvényszervezők követik el, akik szakértelem vagy ötlet híján igyekeznek rávenni a különleges erők hagyományaival foglalkozó hagyományörzőket „valami látványosra”. Ez általában a csapathagyományokat, műveleti alkalmazási sajátosságokat figyelmen kívül hagyó kérés, melynek alapja a felszínes ismeret.

Fontos leszögezni, hogy a különleges erők valós, történelmi alapokon nyugvó megismerése kapcsán hiteles képet csak az tud bemutatni, aki elfogadja, hogy például a mélységi felderítők legnagyobb erőssége a rejtett, álcázott megközelítés és az észrevétlen információgyűjtés, nem pedig a látványos, pirotechnikai töltetek robbanásától tarkított szuronyroham.²⁸

LEHETŐSÉG A FEJLŐDÉSRE – EGYÜTTMŰKÖDÉS A JOGUTÓDOKKAL

A Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület leírt tevékenységét nem végezheti egyedül, ezért kiemelten fontos az együttműködési megállapodások alapján végzett közös munka azokkal a jogutód szervezetekkel, melyeket történelmi fejlődésük a magyar fegyveres erők különleges műveleti képességéhez köt. Az első ilyen megállapodás aláírására 2015-ben került sor, amikor az egyesület jogelődje, a Magyar Ejtőernyős-Felderítő Katonai Hagyományörző Baráti Kör a katonai hagyományok megőrzése céljából együttműködésre lépett az MH 25/88 Könnyű Vegyes Zászlóaljjal.²⁹ Az eltelt több mint egy évtized során az egyesület és a szolnoki alakulat között a sorozatos szervezeti átalakítások dacára is megmaradt a szoros együttműködés, jelenleg az MH Különleges Műveleti Parancsnokságával folyik közös munka.

A második, mérföldkő jellegű együttműködési megállapodás aláírására 2026. január 26-án került sor – az Országos Rendőr-főkapitánysággal –, melyben az egyesület vállalta a toborzási feladatok segítése mellett a rendőrség terrorelhárító képessége történelmi múltjának kutatását, a tárgyi emlékek gyűjtését és rendszerezését, valamint az eredmények bemutatását. Az együttműködés viszonylag rövid idő alatt sikeresnek bizonyult, hiszen az egyesület tagjai aktívan részt vesznek rendőrségi rendezvényeken.³⁰

A harmadik fontos együttműködési megállapodás 2026 márciusában kötött, amikor a Magyar Honvédség Bornemissza Gergely 2. Felderítőezred megkeresése alapján kezdődtek meg az egyeztetések a közös munkáról. A debreceni alakulattal a múlt felderítőemlékeinek megőrzése mellett a jelenleg aktív állomány csapattörténelmi képzése és a jövő nemzedékeinek bevonása terén is folyamatos az egyeztetés, ami biztosítja, hogy a Magyar Honvédség jelenleg egyedüli rendszerszintű felderítőalakulatával is gördülékeny legyen az együttműködés.³¹

²⁸ Balogh 2017.

²⁹ Együttműködési megállapodás... 2015.

³⁰ Együttműködési megállapodás... 2026a.

³¹ Együttműködési megállapodás... 2026b.

MEGOLDÁS: A KÜLÖNLEGES KADÉT PROGRAM

A Magyar Különleges Erők Hagyományőrző Egyesület tagsága a feltárt lehetőségek és problémák rendszerében új megoldások felé nyit. Az egyesület 2026-ban a korábbi évek tapasztalatai alapján vette fel repertoárjába a középiskolások számára szervezett orientációs foglalkozások lehetőségét.

Ezek a foglalkozások – szem előtt tartva az élményalapú ismeret- és tapasztalatszerzés alapvetéseit – betekintést engednek a különleges erők által végzett tevékenységek körébe. A Különleges Kadét Program a jogutód szervezetek bevonásával azt a célt szolgálja, hogy a pályaválasztás előtt álló fiatalok reális képet kapjanak a különleges műveleti erőknél végzett tevékenységek egyes elemeiről, kapcsolatot építhessenek az egységek tagjaival, akiktől naprakész, szakmailag megalapozott tájékoztatást kaphatnak a különleges erők mai kihívásairól, a bekerülési feltételekről és a karrierlehetőségekről.

A Magyar Különleges Erők Hagyományőrző Egyesület jelenleg három területen szervez orientációs foglalkozásokat annak érdekében, hogy a fiatalok szórakoztató, jellemépítő és informatív formában kapjanak képet a mai különleges erők világáról. Ezek a „Kadét Medic”, a „Kadét Búvár” és a „Kadét Ejtőernyős” foglalkozások.

A „Kadét Medic” foglalkozások célja bevezetni a középiskolás érdeklődőket a műveleti medicina világába, képesített Police Medic, rendészeti sérültellátó instruktor vezetésével. A foglalkozások előterében a mindennapokban hasznosítható elsősegélynyújtó technikák gyakorlati alkalmazása mellett a harctéri életmentés története és a műveleti medicina elmélete áll. A nagy érdeklődésre számot tartó foglalkozásokhoz – a kezdeti tapasztalatok alapján – nem csupán a gimnazista korosztály, de szüleik, fiatalabb testvéreik, barátaik is érdeklődéssel csatlakoznak.

3. kép „Kadét Medic” foglalkozás a Magyar Különleges Erők Hagyományőrző Egyesület Különleges Kadét Programja keretében

A „Kadét Búvár” foglalkozások célja az, hogy a fiatalok a Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület tagjai között lévő szakképzett búvárok, mentők és katonai búvár vezetésevel beleláthassanak a vízben, víz alatt végzett tevékenységek széles tárházába, túl a rekreációs búvárkodás lehetőségein. A foglalkozások kontrolláltan, medencében zajlanak, a vízből mentés, valamint a víz alatt, korlátozott látási viszonyok közt végzett tevékenységek gyakorlásával. A „Kadét Búvár” foglalkozások résztvevői a vízbiztonság megszerzése, fejlesztése mellett lehetőséget kapnak arra, hogy megismerjék a bűvárszakma számos karrierútját is.

A 2026 nyarán induló „Kadét Ejtőernyős” foglalkozások célja a hazai katonai ejtőernyőzés történetének ismertetése, élő kapcsolat kialakítása a jelenleg is aktív ejtőernyős katonák és a „Különleges Kadét Program” résztvevői között. A Magyarországon és Lengyelországban zajló foglalkozásokon a jelentkezők – megfelelő biztonsági oktatást követően – fejenként három, körkupalás, katonai, bekötött rendszerű ugrást hajtanak végre az 1. Szkoła Bojowego Spadochroniarstwa (1. Harci Ejtőernyős Iskola) képzésén, lengyel kiképzők vezetésével, így saját tapasztalatot és minősítést szereznek a katonai ejtőernyőzés terén. Az ugrások a csapatkohézió erősítése mellett kiválóan alkalmasak az önként vállalt, közösen megélt kihívással járó pozitív értékek kialakítására, erősítésére is. A „Kadét Ejtőernyős” foglalkozásokat a Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesületnek azok a tagjai koordinálják, akik elvégezték ezt a képzést.

ÖSSZEFOGLALÁS

A leírtak alapján látható, hogy a Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület egy folyamatosan fejlődő, élő és aktív szervezet, mely célkitűzéseiben hiánypótló tevékenységet tűzött zászlájára. Az egyesület tagsága tömöríti a különleges egységekben egykor szolgáló veteránokat, a téma iránt érdeklődő civileket és a szakterület tudományos kutatóit.

A civil szervezet hazai és nemzetközi együttműködésekben keresztül gyűjti, kutatja és bemutatja a hazai különleges művelési egységek eszmei és jogelődeinek történetét, relikviáit, a hozzájuk köthető tárgyi emlékeket. Ezt a tevékenységet hét tényező nehezíti.

A szervezet a bemutatás speciális formáját, a katonai hagyományörző tevékenységet választotta, annak belső írott és íratlan szabályaival, múzeumpedagógiai és drámapedagógiai megközelítésével. Ez lehetővé teszi az interaktív, élő történelemórák, statikus és dinamikus bemutatók megtartását.

A hagyományörző tevékenység elvégzéséhez szükséges a korszak viselet-, fegyver-, had- és rendvédelem-történetének ismerete mellett a korabeli alaki szabályzatok, speciális területek ismerete, továbbá az adott alakulatra, csapatnemre, szakcsapatra jellemző korabeli szleng ismerete. Ennek feltárásában elengedhetetlenül fontos a veteránok közreműködése, vagy ahol erre nincs lehetőség, ott a korabeli visszaemlékezések, szabályzatok, szakirodalom tanulmányozása.

Speciális terület az élményalapú foglalkozások rendszere, ahol a résztvevők közelebb kerülnek a bemutatott egységek tagjai által birtokolt tudás megértéséhez. Ezek a foglalkozások a tudás bővítése mellett jellemformáló és kohéziós hatással is járnak, melyek jól használhatók akár a jelenleg működő katonai előképzés rendszerében is. Ennek kidolgozása jelenleg is az egyesület egyik prioritása.

A nemzetközi együttműködés ékes példáját jelenti a lengyel 1. Harci Ejtőernyős Iskola (1. Szkoła Bojowego Spadochroniarstwa) stábjával kialakult munkakapcsolat, ahol az egyesület hagyományörzői megtapasztalhatták a katonai körkupalás ejtőernyőzés élményét.

Összességében tehát a Magyar Különleges Erők Hagyományörző Egyesület feladatait, vállalásait és képességeit tekintve is egyedülálló szervezetként igyekszik bemutatni a különleges erők történetének titokzatos, kevesek által ismert világát, a hazai különleges erők evolúciójának állomását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az 1. Szkoła Bojowego Spadochroniarstwa honlapja. <https://1sbs.pl/kursyiskoki/> (Letöltés időpontja: 2025. 08. 17.)
- Balogh Ákos: *Megelevenedő hadszínterek – Hadifesztivált rendeztek Tapolcán*. VEOL, 2017. 07. 10. <https://www.veol.hu/kultura/2017/07/megelevenedo-hadszinterek-hadifesztivalt-rendeztek-tapolcan> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 16.)
- Együttműködési megállapodás a Magyar Honvédség 25/88. Könnyű Vegyes Zászlóaljával, 2015.
- Együttműködési megállapodás a Magyar Honvédség Bornemissza Gergely 2. Felderítőezredével, 2026b.
- Együttműködési megállapodás az Országos Rendőr-főkapitánysággal, 2026a.
- Előadás 2025. december 10-én, a Magyar Hadtudományi Társaság Légierő Szakosztályában a lengyel kadétképzés ejtőernyős kiképzési eleméről, a helyszínen szerzett közvetlen tapasztalatok alapján.
- *Évadzáró és Felderítők Napja*. KEMPP. <https://www.kempp.hu/hirek/364-evadzaro-es-felderitok-napja-4> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- Gál József: *Jóóóó reggelt szentkirályi* – Rotorshow 2001. Szentkirályszabadja. Top Flight magazin, 2001/1–2., 20–23.
- Hegedüs Gabriella: *Rítuselméletek az európai őskor írással nem rendelkező társadalmi vallásának vizsgálatakor*. Doktori disszertáció – Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskola, Szeged, 2023. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/11890/1/Heged%C3%BCs_Gabriella_Doktori_disszert%C3%A1ci%C3%B3.pdf (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- Kiss Dávid: *Honvéd ejtőernyősök a filmvásznon: A magyar királyi honvédség ejtőernyős alakulatának mozgóképi megjelenései 1938 és 1945 között*. Katonai Logisztika, 2024b/1–2., 267–296. <https://doi.org/10.30583/2024-1-2-267> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- Kiss Dávid: *Különleges hagyományok*. Zsarumagazin, 2024. 09. 13. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsaru-magazin/kulonleges-hagyomanyok> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- Kiss Dávid: *Terrorelhárítók a Rendőrmúzeumban*. Zsarumagazin, 2024c. 09. 19. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/szervezeti-hirek/terrorrelharitok-a-rendormuzeumban> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- SFBlogger: *BESZÁMOLÓ – A Hüse Károly Katonai Ejtőernyős Emlékverseny és I. Mélységi Felderítő Alakulattalálkozó*. Felderítők Blogja, 2021. 07. 16. https://felderitokblogja.blog.hu/2021/07/16/beszamolo_a_huse_karoly_katonai_ejtoernyos_emlekverseny_es_i_melysegi_felderito_alakulattalalkozo (Letöltés időpontja: 2025.07.18.)
- SFBlogger: *Beszámoló: „Ejtőernyősök Napja 100” Szolnokon*. Felderítők Blogja, 2018c. 03. 24. https://felderitokblogja.blog.hu/2018/03/24/beszamolo_ejtoernyosok_napja_100_szolnokon (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- SFBlogger: *BESZÁMOLÓ: Fegyverzettechnikai képzés a Hadtörténeti Múzeumban*. Felderítők Blogja, 2019b. 05. 07. https://felderitokblogja.blog.hu/2019/05/07/fegyverzettechnikai_kepzes_a_hadtorteneti_muzeumban (Letöltés időpontja: 2025.07.18.)

- Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségének bemutatkozása. <https://www.mebesz.hu/rolunk/bemutatkozas/> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 24.)
- SFBlogger: *Egy igazán „különleges” beszélgetés – interjú Kiss Zsolttal (I. rész).* Felderítők Blogja, 2019a. 04. 20. https://felderitokblogja.blog.hu/2019/04/20/egy_igazan_kulonleges_beszelgetes_interju_kiss_zsolttal (Letöltés időpontja: 2025. 07. 24.)
- SFBlogger: *Egy kicsit a jelvényekről – Baráti Körünk logója.* Felderítők Blogja, 2017a. 08. 02. https://felderitokblogja.blog.hu/2017/08/02/egy_kicsit_a_jelvényekrol_barati_korunk_logoja (Letöltés időpontja: 2025. 07. 25.)
- SFBlogger: *Évadzárás a víz alatt.* Felderítők Blogja, 2019c. 12. 19. https://felderitokblogja.blog.hu/2019/12/19/evadzaras_a_viz_alatt (Letöltés időpontja: 2025.07.18.)
- SFBlogger: *Három helyszín, két nap, egy cél – Halottak Napja 2017.* Felderítők Blogja, 2017b. 11. 15. https://felderitokblogja.blog.hu/2017/11/15/halottak_napja_2017_harom_helyszin_ket_nap_egy_cel (Letöltés időpontja: 2025.07.23.)
- SFBlogger: *Konferencia az ELTE-n: Százéves a magyar katonai ejtőernyőzés.* Felderítők Blogja, 2018b. 10. 21. https://felderitokblogja.blog.hu/2018/10/21/konferencia_az_elte-n_szaz_eves_a_magyar_katonai_ejtoernyozes (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- SFBlogger: *Mélyégi felderítőből hagyományörző – Interjú Varga Zsolt őrmesterrel.* Felderítők Blogja, 2018a. 03. 22. https://felderitokblogja.blog.hu/2018/03/22/melyegi_felderitobol_hagyomanyorzo_interju_varga_zsolt_ormesterrel (Letöltés időpontja: 2025. 07. 21.)
- Tóth Gergely: *Katonai hagyományörzés a Honvédség társadalmi kapcsolatainak szolgálatában.* Honvédségi Szemle, 2018/6., 140–153. <https://honvedelem.hu/images/media/5f58bf13368ae976409948.pdf> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)
- Dr. Tömösváry Zsigmond: *Megalakult a Felderítők Társasága Közhasznú Egyesület.* Felderítő Szemle, 2006/3. sz. 5–11. <https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/2006-3.pdf> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 25.)
- Völgyi Zoltán: *A különleges műveleti erők funkcionális elődei a magyar hadtörténelemben.* Hadtudomány, 2017. évi elektronikus lapszám, 64–75. <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2017.27.E.64> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 23.)